

This project is co-financed by the
European Union and the Republic of Turkey.
Bu proje Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti
tarafından ortak finanse edilmektedir.

Technical Assistance for Development of a Strategy for Alignment
with Common Market Organization (CMO) Requirements

Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Gerekliliklerine Uyum için
Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi
TR2014/AG/10-A1-01/001 EuropeAid/138004/IH/SER/TR

Piyasa Müdahalesi ve Özel Depolama

Introduction

Piyasa müdahalesi ve Özel Depolama tedbirleri, 1958 yılında başlatılan AB Ortak Tarım Politikası (OTP)'nin başından beri AB Ortak Piyasa Düzeni (OPD)'nin bir parçasıdır. Tedbirler, tarım piyasalarının işlemlerini geliştirmeye yardımcı olarak CMO'nun temel amacına katkıda bulunur.

Her iki tedbir de tek bir pazar prensibi üzerine kurulmuş olup, başvuru kurallarının çoğu AB üye devletleri arasında yeknesaktır. İlgili AB mevzuatı son derece derin ve kapsamlıdır. İki tedbirin önemli bir kısmı AB seviyesinde düzenlemeye tabi iken, mevzuatın oldukça az unsuru AB Üye Devletlerinin tasarrufuna bırakılmıştır. Yeknesak AB başvuru kuralları, tedbirlerin kötüye kullanımının engellenmesi ve AB bütçesinin etkili bir biçimde kullanımı açısından piyasa katılımcılarına eşit muamele edilmesini sağlamayı amaçlar.

Piyasa Müdahalesi ve Özel Depolama, Avrupa Tarımsal Garanti Fonu (EAGF) kapsamındadır. Bu tedbirler, AB bütçesinden finanse edilir, Üye Devletin eş-finansmanına gerek yoktur. Avrupa Birliği'nin çıkarlarını teminat altına almak, özellikle bütçeye ilişkin etkileri düzenlemek için ilgili AB mevzuatı uyarınca ayrıntılı kurallar yürürlükte dir.

Hem Piyasa Müdahalesi hem de Özel Depolama, bu tedbirler kapsamına giren bir ürüne ilişkin otomatik olarak ya da Avrupa Komisyonu'nun belirli bir kararına dayanarak devreye alınan doğrudan piyasa tedbirleridir.

Tarım meteorolojisi veya piyasaya ilişkin başka nedenlerle belirli bir piyasada üretim fazlası söz konusu olması halinde, piyasada fiyatlar baskı altına girer ve mal satma fırsatı daralır. Bu durumdan etkilenen üreticiler, geleceğe yönelik üretim kararlarını etkileyecek kayıplar yaşarlar. Bazı tarımsal sektörler söz konusu olduğunda, son derece uzun ve esnek olmayan üretim döngüleri nedeniyle üreticilerin öngörülemeyen ve sert hareketlerinin geleceğe yönelik dalgalanma etkisi olabilir. Ayrıca, üretimdeki önemli kesintiler, genetik bazda çöküş nedeniyle gelecekteki üretim olasılığını büyük ölçüde düşürebilir. Piyasa Müdahalesi ve Özel Depolama, iç piyasadaki üretim fazlalığını emerek piyasa dengesinin düzeltilmesi ve olası olumsuz etkilerin önlenmesi yönünde etkili bir biçimde kullanılabilir.

Tarım meteorolojisi veya diğer piyasayla ilişkili olaylar nedeniyle de herhangi bir ürün için iç piyasada ciddi kıtlık söz konusu olabilir. Ciddi kıtlık dönemlerinde iç fiyatlarda ani artış olur ve ürün oldukça az bulunur. Aşırı kıtlık, hane halkı açısından ekstra masrafa neden olabilir, bazı işleyiciler veya tüm endüstrinin varlığını tehlikeye düşürebilir. En kötü ihtimalle, insani bir krize bile neden olabilir. Bazı OPD piyasa tedbirleri de bu durumda kullanılabilir. Üretim fazlası dönemlerinde satın alınmış olan müdahale rezervleri de kıtlık zamanında ek rahatlık sunabilir. Bunlar, kıtlığı ortadan kaldırmak veya ihtiyaç içindeki insanlara tedarik için geçmişte kullanılan müdahale rezervlerinin kullanılmasına

NIRAS

This project is co-financed by the
European Union and the Republic of Turkey.
Bu proje Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti
tarafından ortak finanse edilmektedir.

Technical Assistance for Development of a Strategy for Alignment with Common Market Organization (CMO) Requirements

Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Gerekliliklerine Uyum için Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi

TR2014/AG/10-A1-01/001 EuropeAid/138004/IH/SER/TR

ilişkin bazı örneklerdir. AB’de bakıma en muhtaç kişilerin beslenmesinin sağlanması amacıyla müdahale rezervlerinin kullanımını düzenleyen ilgili AB tüzüklerinde konuya ilişkin özel bir hüküm hala mevcuttur.

Piyasa Müdahalesi

Piyasa müdahalesini, çok büyük miktarlarda ürünü fiziksel olarak hızlı bir şekilde çekerek ya da arz etmek suretiyle arz/talep dengesi konusunda piyasada endişenin hakim olduğu durumlarda iç piyasayı dengelemeyi amaçlayan doğrudan tedbirler olarak tanımlayabiliriz.

Piyasa Müdahalesi çerçevesinde, Üye Devlet müdahale kurumları, AB’yi temsilen hareket ederek, iç pazardaki ürünlerin tümünü satın almaya başlar. Müdahale rezervleri, Üye Devlet müdahale kurumları tarafından depolanır ve müdahale rezervlerinin satışı için ihaleye çıkılması hakkında AB düzeyinde bir karar alınması sonrasında rezervler satılır. Piyasa Müdahalesinin üç belirgin adımı vardır: satın alma, depolama ve satış.

Satın alma aşaması AB mevzuatınca ayrıntılı bir şekilde düzenlenmektedir. İlgili AB düzenlemeleri, uygun ürünlerin bir listesini, müdahale fiyatlarını, müdahalenin açık olduğu dönemleri, asgari nitelik ve miktar şartlarını ve hatta kullanılacak usullerin ayrıntılı açıklamalarını (ör., süre bitimi, garanti) içerir. Satın alma aşamasının Üye Devletlerin tasarrufuna bıraktığı birkaç mesele vardır, bazı kalite kontrol fiyatlarının belirlenmesi, taşıma maliyet unsurlarının belirlenmesi veya örnek olarak asgari sunulabilir kalitenin belirlenmesi.

Depolama aşaması söz konusu olduğunda ise Üye Devletler bu konuda çok daha serbesttir. AB mevzuatı, Üye Devletlerin müdahale rezervlerinin korunmasından sorumlu olduğunu öngörür, buna göre Üye Devletler müdahale rezervleri niteliğinin bozulmasının veya miktarının kaybının neden olduğu maddi zararı öder. AB mevzuatını tamamlayan ulusal kuralların en önemli olduğu aşama depolama aşamasıdır. Üye Devletler, gerekli müdahale ambar kapasitesinin her daim var olduğunun teminatını vermek zorundadır. Çoğu durumda ambarlar kiralanmaktadır, çok az Üye Devlet müdahale kurumunun kendi ambarları vardır. Ambar sözleşmeleri Üye Devletlerce hazırlanır, sözleşmelerde kullanılan satın alma usulü ve depolama ücreti de Üye Devlet tasarrufu altındadır.

Piyasa Müdahalesinin son aşaması AB mevzuatında ayrıntılı bir şekilde düzenlenen rezervlerin satışı meselesidir. Üye Devlet müdahale kurumlarının müdahale rezervlerinin tümünü satın almalarına ve mülkiyetle ilişkili hak ve yükümlülüklerin çoğunu karşılamalarına rağmen müdahale rezervlerinin kaderi hakkında karar verme ve satışı açan düzenlemeler çıkarma hakkı Avrupa Komisyonuna aittir. AB mevzuatı, tüm piyasa katılımcılarının ihalelere eşit erişimini teminat altına almaya özel dikkat gösterir. Üye Devlet müdahale kurumlarınca yayınlanan, parti, bitiş tarihleri ve resmi formlara ilişkin bilgi içeren bildirimler herkese açıktır ve tekliflerin verilmesi için bildirimlerin yayınlanması ile ilk bitiş tarihi arasında belirli bir sürenin geçmesi gerekmektedir. AB kuralları ayrıca bitiş tarihlerini ve kullanılacak teminat seviyelerini belirleyerek eşit ancak yoğun rekabetin olmasını sağlar.

This project is co-financed by the
European Union and the Republic of Turkey.
Bu proje Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti
tarafından ortak finanse edilmektedir.

Technical Assistance for Development of a Strategy for Alignment with Common Market Organization (CMO) Requirements

**Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Gerekliliklerine Uyum için
Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi**
TR2014/AG/10-A1-01/001 EuropeAid/138004/IH/SER/TR

Özel Depolama

Özel Depolama tedbiri, Piyasa Müdahalesiyle benzerlikler gösterse de, yapısı itibariyle daha basit olup esas olarak işleme sanayilerine yoğunlaşmaktadır. Tarımsal sektörlerden herhangi birinde aşırı üretim sorunu yaşanması durumunda, Özel Depolama tedbiri, ürünlerini satmak yerine depolamaları konusunda işletmecileri teşvik ederek, geçici olarak piyasanın dengelenmesine yardımcı olur. Bu nedenle, Üye Devlet müdahale kurumları ile ürünlerinin satışını, sözleşme süresince bekletmesi için belli miktarda ödeme alan ürün sahibi arasında bir depolama sözleşmesi imzalanmalıdır.

Özel Depolamada, ürünlerin mülkiyeti ve beraberindeki tüm riskler işletmecinin üzerinde olup, Üye Devlet müdahale kurumları, ürünleri tümünden satın almaz. Özel Depolama ve Piyasa Müdahalesi arasındaki en belirgin fark budur. Özel Depolama genelde büyük ölçekli işleyiciler için daha uygundur. Piyasa Müdahalesi ise, küçük çaplı üreticiler de dahil olmak üzere, tüm piyasa katılımcılarına açıktır. Sonuç olarak, Özel Depolama tedbiri daha yoğun bir tedbirdir. Piyasa Müdahalesine nazaran daha az işletmeciye ihtiyaç duyulur ve idari yükü daha azdır.

Özel Depolama tedbiri, AB düzeyinde iyi bir şekilde düzenlenmiştir, AB düzenlemeleri uygulama kurallarının çoğunu içerir ve çok az sorun Üye Devletlere havale edilir. AB mevzuatı, uygun ürünleri ve Özel Depolamanın kullanılabileceği dönemleri, süre bitimleri ve teminatların kullanımı gibi işletme ile ilgili kuralları içerir. Piyasa Müdahalesinden farklı olarak, Özel Depolama tedbiri otomatik olarak açılmaz, bu tedbirin açılması için daima bir Avrupa Komisyonu uygulama tüzüğüne ihtiyaç vardır. Uygulama tüzüğü, malların tanımı, önceden belirlendiğinde depolama ödemesinin miktarı, ihale durumunda ihale dönemi, depolama dönemi ve tekliflerin ciddiyetini temin etmek için kullanılan teminatın tam miktarı da dahil olmak üzere, gerçek durumla bağlantılı tüm bilgileri içerir.

Özel Depolama sözleşmeleri Üye Devlet müdahale kurumları ile ilgili işletmeciler arasında yapılır. Sözleşmeler, müdahale kurumu ve işletmeciye ilişkin tüm hakları ve yükümlülükleri içerir. Sözleşmeye dayanarak, müdahale kurumu depolama yardımı için işletmecinin uygunluğunu belirlemek adına idari ve yerinde kontroller yapmak zorundadır. Sözleşmeye dayalı depolama dönemi bittiğinde, mallar Özel Depolamadan kaldırılır ve iç piyasada serbestçe satılabilir

Pazar Gelişmeleri

Geride kalan on yıllık dönemlerle karşılaştırıldığında, Piyasa Müdahalesi ve Özel Depolama tedbirleri, bugün giderek daha az kullanılır olmuştur. Son beş yılda, Piyasa Müdahalesi tedbiri, yalnızca yağsız süt tozu ile ilgili bir durumda; Özel Depolama tedbiri ise üç farklı durumda kullanılmıştır (domuz eti, yağsız süt tozu ve zeytinyağı). Zeytinyağı haricinde, söz konusu tedbirler özellikle hayvansal ürünler konusunda ağır piyasa rahatsızlığına neden olan 2014 yılındaki Rus ambargosundan kaynaklanmıştır. Tereyağı Piyasa Müdahalesi en son 81 bin ton yağın tamamının satın alındığı 2009 yılında gerçekleşmiştir. Bu rezervler 2010 ve 2011 yıllarında eritilmiştir. Hububatta, son Piyasa Müdahalesi dalgası buğday ve mısırdan oluşan 14 milyon ton müdahale rezervinin AB tarafından tutulduğu 2005-2006 yıllarında gerçekleşti. Arpa üzerine yoğunlaşan çok daha küçük bir müdahale de 2010-

This project is co-financed by the
European Union and the Republic of Turkey.
Bu proje Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti
tarafından ortak finanse edilmektedir.

Technical Assistance for Development of a Strategy for Alignment with Common Market Organization (CMO) Requirements

Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Gerekliliklerine Uyum için Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi

TR2014/AG/10-A1-01/001 EuropeAid/138004/IH/SER/TR

2011 yıllarında gerçekleşti. Son hububat piyasa rezervleri 2011 ve 2012 yıllarında eritildi.

Şu anda, AB'nin sadece Fransa, Belçika, Almanya, Polonya, Litvanya, İrlanda ve Hollanda'ya yayılmış toplam 375 bin ton yağsız süt tozu müdahale rezervi bulunmaktadır. Özel Depolama şimdi sadece yağsız süt tozu için faaldir. Mevcut Özel Depolama sözleşmeleri miktarı, Belçika, Hollanda ve Birleşik Krallık'ta bulunan 1244 ton yağsız süt tozudur.

Sonuç

Piyasa Müdahalesi ve Özel Depolama, OTP'nin getirdiği ilk tedbirlerdir ve bunlar OPD içinde mevcudiyetleri sırasında dikkate değer bir sayıda değişikliğe tanık olmuştur. Çok sayıda reform dalgasının ardından, OPD ile birlikte tedbirler de önemli değişiklikler geçirmişlerdir. Tarımsal sübvansiyonlara ilişkin uluslararası ve AB yaklaşımlarındaki değişim nedeniyle, OPD tedbirlerinin önemi OTP içinde son otuz yıldır düşüş göstermektedir. Reformlar, Topluluk tarafından sağlanan desteği piyasa tedbirlerinden, kırsal kalkınmaya doğru yöneltmiştir.

Reformlar sırasında, sürekli olarak müdahale fiyatları düşürülmüş ve uygun ürünler listesi kısaltılmıştır. Mevcut durumda Piyasa Müdahalesi, sadece çok büyük piyasa türbülansları söz konusu olduğunda işlevselleşen gerçek bir güvenlik ağı olarak düşünülebilir. Özel Depolama tedbiri son otuz yılda daha az değişikliğe uğramıştır ancak bu tedbirin kullanım sıklığı da giderek azalmaktadır.

Son bilgilerimize göre, OTP içinde piyasa tedbirlerinin önemi öngörülebilir gelecekte düşük olmaya devam edecek olup, yakın gelecekte Piyasa Müdahalesi ve Özel Depolamayı kaldırma niyeti yoktur. Avrupa Komisyonu'nun görüşüne göre, piyasayla bağlantılı harcama, gelecek yıllarda AB'nin toplam GSYİH'sinin yaklaşık %0,02'sini temsil eden 3 milyar/yıl Avro civarında kalacaktır.

